

GGZ WNB

Geestelijke GezondheidsZorg Westelijk NoordBrabant

ROUTEBSCHRIJVING KUNSTRROUTE *GEDICHT IN BEELD*

Welkom bij GGZ Westelijk Noord Brabant (GGZ WNB). Dit is een beschrijving van de kunstroute op Landgoed Vrederust te Halsteren.(gemeente Bergen op Zoom).

Over de kunstroute

Het thema van de wandelroute is *Gedicht in beeld*. U treft onderweg bijzondere combinaties aan van beeldende kunst en dichtkunst. De gedichten hebben meestal een relatie met gevoelens en gedachten binnen de geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Het merendeel is geschreven door (ex-)cliënten of medewerkers van de GGZ. De stijl van de kunstwerken is gevarieerd en loopt uiteen van abstract tot figuratief. De keuze voor uiteenlopende kunstwerken symboliseert voor GGZ WNB dat ieder mens uniek is. Voor elk kunstwerk is in overleg met de kunstenaar een passende plek in het landschap gezocht.

Doelen van de kunstroute

- Het laagdrempelig aanbieden van veelzijdige kunst aan cliënten, inwoners van de regio en overige bezoekers.
- Het parkachtige terrein met kunst een meerwaarde geven, zodat het nog aantrekkelijker wordt er te wandelen en te fietsen.
- De gedichten en kunstwerken, die een relatie hebben met de GGZ, kunnen de openheid en het begrip ten aanzien van psychische problemen bevorderen.
- De GGZ en de samenleving dichter bij elkaar brengen.

De gedichten zijn gegraveerd op een plaquette en geplaatst bij de beelden waarop ze van toepassing zijn. Op de plattegrond op de laatste pagina ziet u de plaatsen waar kunstwerken staan. Zij zijn aangeduid met het nummer dat zij in de beschrijving hierna hebben. In de beschrijving staat per kunstwerk achtergrondinformatie. Overige informatie en de teksten van de gedichten vindt u op de plaquette bij het kunstwerk.

U kunt de route lopen (of fietsen) in de volgorde die u wilt, de beschrijving start echter vanaf ontmoetingscentrum de Sprengel en duurt ongeveer twee uur. U kunt ervoor kiezen om een verkorte route te lopen (kunstwerk 1 tot en met 15) wanneer u weinig tijd hebt of minder ver kunt wandelen. Tussen de kunstwerken 15 en 16 kunt u als u wilt een koffie- of theepauze nemen in de Sprengel en daarna langs de overige kunstwerken wandelen.

Toekomst

Een kunstcommissie, bestaande uit medewerkers en cliëntenvertegenwoordigers, adviseert over de toekomst van de route en over nieuwe aankopen. De kunstcommissie van GGZ WNB spant zich in om de kunstroute uit te breiden en nóg mooier te maken. De bedoeling is om daarnaast verbindingen met andere kunstroutes te gaan maken. Bij vragen om bijvoorbeeld meer exemplaren van deze route, met tips of met ondersteuningsmogelijkheden kunt u contact opnemen met de heer W. Hogewoning van de kunstcommissie (tel. 0164-289268).

Wij wensen u een prettige wandeling!

Achtergrondinformatie bij de kunstwerken

U loopt de Spreng uit. U ziet voor u het eerste kunstwerk in deze route.

1. Hunebed (2004)

Dit kunstwerk is gemaakt van een 102-jarige beuk, die op deze plek stond. De beuk was afgestorven. Medewerkers van de Technische- en Agrarische Dienst van GGZ WNB kwamen op het idee dat de boom een tweede leven zou kunnen krijgen als kunstwerk. Een oproep werd geplaatst voor een kunstenaar en deelnemers die met deze opdracht aan de slag wilden. Die groep maakte zeventien ontwerpen voor een kunstwerk en realiseerde dit ontwerp.. In het midden van het kunstwerk 'hunebed' is een esdoorn geplant die nieuw leven symboliseert. Het hunebed staat voor het oude vorige leven. De kleine boom geeft aan dat het nieuwe leven verder groeit vanuit oud leven. Bij GGZ WNB komen mensen, volgens de makers, om een soort nieuw leven op te bouwen. Het is een rustpunt. Het hunebed is ook letterlijk een rustpunt, omdat hij als zitplaats gebruikt kan worden. De makers van dit kunstwerk zijn Adriana Dekker, Jan Polderdijk (beiden lid van het Polladcollectief), Christianne Hoek, Constant Kranenburg, Lotti Slapman (begeleider creatieve therapie) en Peter Nuijten (begeleidend kunstenaar). Christianne en Constant schreven de twee gedichten die bij het kunstwerk horen.

U gaat rechtsaf langs Klein Loo . Aan uw rechterhand ziet u een beeld op het gras.

2. Phoenix (1970)

Beeld van cortenstaal van Kees Keijzer uit Wouw, dat later geleverd is. Aangekocht vanuit de kunstregeling bij de eerste nieuwbouw van de Spreng in 1970. Het stelt de Phoenix (vogel) voor die volgens een mythe met haar kind op de rug uit de as herrijst. Het was in eerste instantie bedoeld om als ware vanuit het water op te stijgen en heeft een tijdje in een vijver voor de Spreng gestaan. Daar vervuilde het nogal. Het beeld is daarom na de laatste verbouwing van de Spreng, in overleg met de zoon van de kunstenaar, gerenoveerd en verplaatst.

Het gedicht is in 2000 speciaal geschreven bij deze sculptuur. Het gedicht is van M van Etten. Zij kwam als winnaar uit de bus van de gedichtenprijsvraag.

U volgt het rechter wandelpad . Aan uw linkerhand ziet u het volgende kunstwerk.

3. Pinksterbeeld (1999)

Van Frank. R. Boogaard uit Tiel. Gemaakt uit bankiraihout en marmer. De houten objecten stellen de vlammen van het pinkstervuur voor. De voet is gevuld met water. Het gedicht is van Huub Oosterhuis. Het kunstwerk is geschonken door dhr. Wim Aalbergsberg. Hij was in 1999 interim-directeur en enthousiast ondersteuner van de kunstroute.

U volgt dit pad verder en u loopt rechtdoor richting het witte kerkgebouw. Het witte kerkje heet De Ark en is ontworpen door F. Rothuizen (1922-1950). Aan uw rechterhand ziet u voor de kerk het volgende beeld.

4. Vleugels van liefde (2001)

Een beeld van Toni Claes, een ex-cliënte, zie ook beschrijving bij beeld 15. Het beeld stelt engelen voor. Het is gemaakt van brons en geplaatst op een granieten zuil. Het is haar eerste beeld in brons. Toni Claes geeft met dit beeld aan hoe belangrijk vriendschap/liefde is. Wanneer mensen een beetje meer vriendelijkheid of liefde aan elkaar geven zorgen we, volgens Toni, met zijn allen dat mensen zich beter voelen. Het geeft mensen "vleugels van liefde". Het bijbehorende gedicht is eveneens van Toni Claes.

U loopt links langs de kerk en volgt het pad naast de kerk. Daar ziet u aan uw linkerhand het vijfde kunstwerk.

5. Echtpaar (2000)

Arie Kalisvaart (Bergschenhoek 1945) heeft na zijn opleiding als onderwijzer gestudeerd aan de Academie te Tilburg.

In 1986 begon hij met het maken van kleine bronzen beeldjes. Langzaam ontstond de ambitie om meer tijd daaraan te besteden en een carrière uit te bouwen met het maken van beelden.

Een aantal grote werken op dit gebied o.a. voor de gemeente Budel en een beeld voor de Thuiszorg Kempenstreek, betekenen begin jaren '90 een definitieve doorbraak.

Arie Kalisvaart woont en werkt in Lommel (België).

Volgens de kunstenaar is dit beeld 'Echtpaar' gemaakt na een ervaring in zijn relatie. Hij en zijn echtgenote waren uit elkaar gegroeid. Er was een breuk ontstaan die zichtbaar is in het beeld. Uiteindelijk zijn zij aan de relatie gaan werken en hebben ze het als echtpaar 'overleefd'.

Het gedicht is van mevrouw D. Wisse.

Het pad blijven volgen tot het volgende kunstwerk.

6. Vicieuze cirkel (2012)

Het beeld vicieuze cirkel is ter beschikking gesteld door de maker, dhr. Niels Lous, beeldend kunstenaar te Breda. Hij heeft het beeld voor vijf jaar in bruikleen gegeven.

Het beeld is gemaakt van roestvrij staal en kunststof en staat op een voetstuk van gecoat staal. Ook het bijbehorende gedicht is van de hand van dhr. Lous.

U loopt over de parkeerplaats naar rechts tot de asfaltweg, waar u linksaf gaat. Onder de bomen aan beide zijden van de weg wordt gewerkt aan de realisatie van het volgende kunstwerk.

7. Mozaïekbank (?)

Dit zou het laatste beeld van de kunstroute worden. Helaas ontbreekt het momenteel aan voldoende menskracht om dit uit te voeren. Hopelijk dat we in de toekomst de route alsnog kunnen afronden.

U volgt de asfaltweg rechtdoor tot u aan uw linkerhand een boom ziet waarin kleurige letters hangen.

8. Droomboom (2010)

Droomboom is gemaakt door een groep (ex-)cliënten onder de bezielende leiding van Marjolijn Pauwels. Arend, Frieda, Josina, Lia, Sergien, Toon, Tosca en Zoja werkten in de eerste helft van 2010 enthousiast aan hun idee voor het kunstwerk *droomboom*. Willem was in het beginstadium betrokken bij de ideevorming. Niet alleen het resultaat van dit project is waardevol, maar ook de sympathieke manier waarop deze mensen samenwerkten. Er is veel gelachen en soms ook veel verdriet met elkaar gedeeld. Voor sommige deelnemers bleek het project een extra stimulans om eigen dromen verder te realiseren. Het Monuta Charity Fund En andere bedrijven ondersteunden de projectrealisatie. Bijzonder is dat het fonds in 2010 dit project uit veel gehonoreerde projecten in Nederland heeft uitgekozen als meest aansprekende project. Het kunstwerk bestaat uit de letters in de boom, een pad en banken. Die drie elementen staan symbool voor de dromen van de deelnemers. Het pad leidt vanuit een lastig begaanbaar gedeelte, via kronkels naar het "rechte" pad als onderdelen van iemands levensweg. GGZ WNB wil mensen ondersteunen om weer vaste grond onder de voeten te gaan voelen. In de banken en op de plaquette zijn twee gedichten van Stef Aussems gegraveerd, die hij speciaal voor dit kunstwerk schreef. In het kunstwerk zijn onder andere de volgende materialen gebruikt: kunststof, (spiegel)glas, metaal en tule.

Op dit moment zijn de letters in reparatie.

U loopt verder tot de vijver die tegenover de rij woningen ligt. In de vijver ziet u het volgende kunstwerk.

9. Anders (2002)

Dit is een werk van Sofie van Daal. Zij deed mee aan de ontwerpwedstrijd van de Kunsthumaniora-opleiding in Antwerpen. Haar werk behoorde bij de drie als beste gekozen kunstwerken. Sofie was 18 jaar toen zij het ontwerp maakte. Volgens Sofie stelt het werk drie mensfiguren voor in een opgaande lijn. De dynamische figuren symboliseren wederopstanding. Het werk laat via de houdingen zien hoe iemand met psychische problemen vanuit een moeilijke periode (gebogen en ineengedoken) weer kan opkrabbelen en rechttop met zelfvertrouwen in het leven kan staan. Sofie koos voor het ontwerp van de maquette voor ijzerdraad, omdat je er goed dynamische bewegingen mee kunt maken. Bij de uitvergrotting van het werk is gekozen voor roestvrij staal, zodat het werk beschermd is tegen roestvorming. De drijvers hebben bewegingsruimte en zorgen voor dynamiek. De figuren van de sculptuur liggen steeds weer anders ten opzichte van elkaar. De gezichten spiegelen de continu veranderende omgeving en lichtval. Een beetje zoals een mens zich kan spiegelen aan zijn omgeving.

De kunstenaar heeft zich laten inspireren door het gedicht 'Anders' van mevr. E. M. Dankkaart.

U loopt dezelfde weg weer terug voorbij de parkeerplaats van het bedrijfsbureau. Het volgende kunstwerk staat aan uw rechterhand in het grasveld naast de Ark..

10. Swallow flight (1999)

Een beeld van Ben van Lier uit Helmond. Het is gemaakt van brons met een granieten sokkel. De vlucht zwaluwen symboliseert voor de kunstenaar vrijheid. De vogels zijn afzonderlijk in brons gegoten en daarna aan elkaar gemaakt. Ben van Lier combineerde al kunstwerken met gedichten en gaf een gedichtenbundel uit. Dit gedicht is van mevr. Baars van Diemen.

U loopt het eerste pad rechts in richting de kerk. Rechts van u ziet u het monument voor Jan Smeijers

11. Jan Smeijers (2012)

Dhr. Jan Smeijers heeft jarenlang op Vrederust gewoond. Bij zijn leven was hij een markante persoonlijkheid. Hij was de Gròdste Boer in de vastenavond periode en heeft er voor gezorgd, dat er in, het toen overwegend protestantse ziekenhuis, een carnavalsbal georganiseerd werd. Buiten de vastenavond deed hij veel aan goochelen en heeft onder zijn artiestennaam John Gordon regelmatig opgetreden..

Na zijn overlijden op 03-12-2009 heeft zijn familie geld uit zijn erfenis beschikbaar gesteld voor de realisatie van dit beeld.

Het ontwerp is van Chel van Giels. De uitvoering heeft hij in samenwerking met Leon Vermunt gerealiseerd.

Het gedicht is van de hand van oud-prins carnaval Wannes 1, Jan van Giels

U loopt voor de kerk langs in de richting van het gebouw de Melanen (het psychiatrisch zorgcentrum voor ouderen), waar u kunstwerk in de vorm van een stoel.

12. De weg terug (2000)

Een zitbeeld gemaakt door Willem Kind uit Emmen en van roestvrij staal gelast. Het gedicht is van zijn vriend Willem van Kollem. Die heeft een zoon die opgenomen was in de psychiatrie. Hij schreef het gedicht over zijn zoon. Het kunstwerk symboliseert een fragiele mensfiguur in de vorm van een stoel. De figuur lijkt te zweven, omdat hij weinig houvast vindt op de grond. De kunstenaar symboliseert hiermee hoe fragiel een mens kan zijn.

U wandelt naar links en ziet aan uw linkerhand een klein rechthoekig gebouw. Aan de wand van dit trafogebouw is een glazen kunstwerk bevestigd.

13. Spiegelen (2007)

Kunstenaar Frits Karman (voorheen creatief therapeut bij GGZ WNB) veranderde het detonerende trafogebouw naast de kerk in een bijzonder kunstwerk. Cliënten Van GGZ WNB hadden hun inbreng tijdens de ontwerpfase en zaten in de jury die het ontwerp koos: glazen

panelen met afbeeldingen van abstracte blad- en bloemvormen, geïnspireerd door de mooie natuur van Landgoed Vrederust. Tanny Dooge won de prijsvraag voor het bij het kunstwerk passende gedicht.

Wanneer u zich omdraait ziet u aan de overkant een kleurrijk kunstwerk met in het oog springende hagedissen.

14. Kunstwerk zonder titel (2002)

Deze sculptuur is binnen het project *Kunst in samenwerking* op een bijzondere wijze tot stand gekomen. Dit beeld is ontworpen en vervaardigd door en voor cliënten van de GGZ WNB. Na een oproep en selectie is een beeldend kunstenaar gekozen om dit project in samenwerking met groep cliënten in vier maanden uit te voeren. De deelnemers hebben vanaf het begin tot de uitvoering de ‘leidende’ rol gehad, de beeldend kunstenaar heeft hen vanaf de ‘zijlijn’ gecoacht en aangestuurd. Door te luisteren, en aan de hand van het beeldend werk wat in de voorfase door de deelnemers is gemaakt zijn de voorkeuren en de beeldtaal van de deelnemers gaandeweg door de beeldend kunstenaar en de deelnemers vertaald naar schetsen die uiteindelijk een basis vormden voor dit beeld. Tussen de deelnemers en de beeldend kunstenaar is gedurende het proces een band en wisselwerking ontstaan. De grote verscheidenheid en verschillen in de beeldtaal van ieder zijn in dit geval juist uitgebuit om contrasten en keuzes met betrekking tot kleur, vorm en materiaalgebruik, tot een synthese samen te laten gaan. Op een harmonieuze manier en met veel enthousiasme is samengewerkt. Het beeld straalt daarom ook trots en optimisme uit. Uitgangspunt van het beeld en het gedicht zijn de belevingen en fantasieën van de deelnemers. Zo is bijvoorbeeld de wenspaal in het midden geïnspireerd door de klauwmuur. Het beeld is gemaakt van kunststof, beton, metselwerk, brons, en kleurrijk mozaïek. Beeld en gedicht zijn gemaakt door: Willy van Noordennen, Helen Tijssen, Christianne Hoek, Dick Moleveld en Peter Koolaard in samenwerking met Dees Goosen, beeldend kunstenaar.

U volgt de asfaltweg rechtdoor. U loopt voorbij de entree van gebouw de Schorre langs een kleine rotonde rechtdoor en slaat rechts een smal wandelpad in. Aan uw rechterhand ziet u een bronzen sculptuur.

N.B. Gebouw de Schorre staat op de gemeentelijke monumentenlijst 91908). Het gebouw, dat is ontworpen door de architect B. Boeyinga, huisvest een verblijfsafdeling. Het bevat elementen uit de bouwstijl van de Amsterdamse School, hoewel in de loop der tijden delen vernieuwd zijn. De andere verblijfspaviljoens uit dezelfde periode zijn allemaal afgebroken en vervangen door nieuwbouw.

15. Man – Vrouw (1997)

Ontwerp van Hein Vree. Het is gemaakt in opdracht voor het 75-jarig bestaan van het voormalige psychiatrisch ziekenhuis Vrederust. Helaas kon Hein Vree het werk zelf niet meer realiseren. Na zijn dood is het ontwerp uitgewerkt en geplaatst door Leon Vermunt. Een replica van dit beeld is toen aangeboden aan prinses Margriet. Het beeld is uitgevoerd in brons en geplaatst aan een metalen zuil, met een dichttekst erop. Het gedicht op de zuil is van Anna Vali, dichter en psychiater.

In de hoge acaciabomen voor u (links van het Hoofdgebouw) ziet u een volgend kunstwerk hangen. Tegenover de ingang van het Hoofdgebouw vindt u het bijbehorende gedicht..

N.B. Het Hoofdgebouw (1930) is een monumentaal gebouw, dat ontworpen is door B. Boeyinga, een architect van de Amsterdamse School, waartoe ook de bouwwerken van Berlage behoren. De entreehal is betegeld met oude tegels in art-deco stijl. In het gebouw zijn nu onder andere bestuursfuncties gehuisvest. De Ontmoetingskerk in Bergen op Zoom is een ander ontwerp van Boeyinga.

16. Zonder titel (1999)

Deze sculptuur in de acaciabomen is van Paul Vendel. De cocons zijn gemaakt van 12500 roestvrijstalen lepels. Paul Vendel komt uit Amsterdam en geeft daar ook les aan de kunstacademie. Hij heeft drie weken bij ons gewoond en gewerkt om kennis te maken met de GGZ WNB.. Toen heeft zich laten inspireren tot dit kunstwerk. De lepels zijn volgens hem een symbool van zorg. Hij gaf het werk geen titel omdat hij wil dat het mensen prikkelt. Zij kunnen er met hun fantasie zelf betekenis aan geven. Het gekozen gedicht is van mevr. Heynen.

Hier eindigt de verkorte versie van deze kunstroute. Wie meer wil zien (tien kunstwerken) kan doorlopen richting rotonde, of eerst teruglopen links langs de plantenkas voor een koffie- of theepauze in de Sprengel. Daarna loopt u via dezelfde weg terug naar het Hoofdgebouw. In het midden van de rotonde voor het Hoofdgebouw staat het volgende kunstwerk.

17. In gesprek met.....(2000)

De sculptuur op de rotonde is van Piet-Hein Stulemeyer en gemaakt van glas.

De glazen vormen worden wel vergeleken met twee opengeslagen boeken. Het glas kun je symboliseren met openheid, de openheid die je bijvoorbeeld tijdens een gesprek met iemand kunt krijgen. Vanaf iedere plek op de rotonde ziet het werk er weer anders uit, dus je blijft ermee "in gesprek". Deze sculptuur is ons geschonken door mevrouw Geertrui Snijders die het in haar eigen tuin had staan. Zij kwam regelmatig bij een cliënt op bezoek en zij wandelde dan langs de route. Mevrouw Snijders zocht vanwege een verhuizing naar een appartement een passende plaats en had gehoord van ons plan. Dit sprak haar erg aan. Het gedicht is van Rutger Kopland. Hij is dichter en tevens psychiater.

Eind vorig jaar is er een auto tegenaan gereden en zijn drie van de vier glasplaten gebroken. De firma Sneyders heeft de restauratie verzorgd.

U steekt rechtdoor de rotonde over en wandelt de Hoofdlaan op richting uitgang Bergen op Zoom. Na 50 meter ziet u rechts een kunstwerk voor gebouw de Schans.

18. Dein (2000)

Deze sculptuur is in bruikleen van het Noordbrabants Museum. In het kunstwerk kun je een golfbeweging herkennen, die bijvoorbeeld gerelateerd kan worden aan de ups en downs van het leven. De Tilburgse kunstenares Tine van de Weijer maakte de sculptuur van plaatijzer en horrengaas. Haar werken staan onder andere ook in het museum Kröller-Müller op de Hoge Veluwe. Tine van de Weijer koos een gedicht van Carel Adama van Scheltema erbij.

U volgt deze laan aan de rechterzijde. Voorgebouw de Kliniek staat opnieuw een beeld van Toni Claes.

19. Gezin (2001)

Een beeld van Toni Claes, ex-cliente van GGZ WNB. Zij woont in Bergen op Zoom. Zij is autodidact en heeft zich naast beeldende kunst bezig gehouden met toneelregie. Haar belangrijkste onderwerp is de mens. Een krachtig lijnenspel zien we terug in veel van haar werken. Vaak vullen korte gedichten haar beelden aan. Dit beeld is door haar zelf aangeboden als dank voor haar genezing. Het is gemaakt van handgeklopt aluminium.

Het stelt haar gezin voor en de steun die gezinsleden van elkaar ondervinden. Het gedicht is passend op het beeld gemaakt en eveneens van Toni Claes.

Wanneer u de weg blijft volgen ziet u aan uw rechterhand een kunstwerk op de grond tussen de bomen.

20. Heilige Huisjes (2002)

Van Helen Vergouwen. Zij komt uit Oosterhout en heeft de kunstacademie in Breda afgerond in 1990. Haar werk wordt gekenmerkt door de aandacht voor vormen; Deze huisjes zijn gemaakt van cortenstaal. Bij het maken van de huisjes is Helen uitgegaan van plattegronden en plaatsen waar zij in haar leven heeft gewoond. De plaatsen die voor haar belangrijk zijn geweest zijn omgezet in vormen en ruimten. Het werk symboliseert ook het creëren van een veilige plek waar je je thuis voelt. Volgens Helen kun je de huisjes ook associëren met een boomhut: iets onbezorgds uit je kindertijd waar je als kind een prettige tijd kon hebben in een eigen wereldje. Toen zij deze sculptuur eerder exposeerde in een tuin bij een klooster vroeg een pater hoe het werk heette. In die 'heilige' omgeving, zei Helen meteen: "Heilige huisjes". De titel wordt ook gerelateerd aan de uitdrukking 'Heilige huisjes omver werpen'.

Cliëntenvertegenwoordigers uit de kunstcommissie kozen er een gedicht bij van Toon Hermans, dichter en gevoelsmens.

U steekt de weg over en loopt terug richting de rotonde voor het Hoofdgebouw. Aan uw rechterzijde ziet u achtereenvolgens de volgende kunstwerken.....

21. Nieuwsgierig

Gemaakt door Ari Kalisvaart, voor meer gegevens over de kunstenaar zie beeld nr. 5 Oorspronkelijk stond hier het beeld 'In gedachten' maar dat is gestolen en helaas nooit terug gevonden. Gelukkig konden we met het verzekeringsgeld dit nieuwe beeld van Arie Kalisvaart kopen.

Had het vorige beeld een meer in zichzelf gekeerde uitstraling, dit beeld richt de blik meer naar buiten. Het zou symbool kunnen staan voor de ontwikkelingen in de GGZ .

22. Vechtende mannen (2000)

Dit kunstwerk is gemaakt door Ubbo Scheffer, van bankiraihout en cortenstaal. Het stelt abstracte vechtende mannen voor. Het erbij gekozen gedicht is van Ida Gerhardt, een Nederlandse dichteres. Ubbo Scheffer werkte graag met nieuwe technieken en materialen. Van hem staat ook een kunstwerk in het concert-gebouw in Amsterdam. Daar staat een strijkkwartet van natuursteen. De kunstenaar is geboren in Amersfoort in 1924 en overleden in Arnhem 1998. Hij was een veelzijdig kunstenaar en muziek-liefhebber. IN 1992 werd hij slechtziend, maar dat weerhield hem er niet van om door te gaan met het maken van kunst. Het leidde tot nieuwe teken- en schildertechnieken en het zoeken naar krachtige tot de essentie teruggebrachte vormen. De vorm van een kunstwerk moest nu ook voelbaar zijn.

U loopt nu rechts over de rotonde langs het volgende kunstwerk.

Wanneer u hier in het voorjaar bent ziet u ook de magnolia in bloei staan. Een tweede magnolia staat op het grasveld naast het hoofdgebouw.

23. Openheid-geslotenheid (2000)

GGZ WNB organiseerde in 1999 een prijsvraag in samenwerking met de Kunsthumaniora in Antwerpen. Studenten kregen een stapel gedichten van een gedichtenprijsvraag onder cliënten. Aan hen is gevraagd om geïnspireerd door een van de gedichten een kunstwerk te ontwerpen voor deze route. Het resultaat: 48 schetsontwerpen en maquettes voor kunstwerken.

Een jury koos destijds dit kunstwerk uit als beste. Het kunstwerk is gemaakt door de destijds 17-jarige Kim Cloquet uit Antwerpen. De panelen zijn uit cortenstaal. De kunstenaar heeft zich bij het ontwerp laten inspireren door het gedicht 'Licht' van Janneke Tamming. Zij heeft veel prachtige gedichten geschreven. *U slaat rechtsaf op de rotonde voorbij het kunst van Kim Cloquet.*

Wanneer u de weg volgt ziet u na ongeveer 100 meter aan uw linkerhand een bronzen beeld.

24. Mariëlle zittende in de zon (2008)

Het beeld is gemaakt door de Halsterse kunstenaar Jos Lobée. De onthulling was op 9 oktober 2008, 100 jaar nadat de eerste steen is gelegd voor een psychiatrische instelling op Landgoed Vrederust. De kunstenaar over het kunstwerk: 'In brons is een jonge vrouw afgebeeld in een kort moment van ontspanning. Even alleen maar genieten van de zon, van de warmte op haar huid. Ze sluit zich even af door haar ogen dicht te doen en het hoofd achterover te laten hangen. Haar armen ondersteunen haar schouders, maar haar nek en rug zijn los, vrij van spanning. Waar ze ook mee kunnen worstelen, op dit moment is er alleen maar het ontspannen, het genieten van de zon op haar huid'. Hij hoopt dat een wandelaar die langs het beeld loopt ook even loskomt van de dagelijkse beslommingen en een moment geniet van dit beeld en het bijpassende gedicht. Het is geschreven door Catoetje Monsieurs, medewerkster van GGZ WNB en winnares van de gedichtenwedstrijd voor dit kunstwerk. Helaas is dit beeld ten prooi gevallen aan vandalisme. Er is geprobeerd om haar in stukken te zagen. Eén hand is ontvreemd en er zaten diverse zaagsneden in het beeld. Jos Lobee heeft de herstelwerkzaamheden verzorgd.

U volgt het pad richting de Sprengel. Rechts ziet u een kunstwerk in de vorm van een hoofd met een masker.

25. Eens (2003)

Lotte Joris liet zich bij het ontwerp van dit kunstwerk inspireren door het gedicht *Eens* van Janneke Tamming. Het gedicht gaat over een masker dat aan stukken gaat en van het gezicht valt, waarna het eigen ego te voorschijn komt. Voor Lotte bevestigt dit gedicht dat ieder mens een eigen persoonlijkheid heeft, en dat het moeilijk is die kwijt te raken. Je bent wie je bent. Zij vindt het dapper dat Janneke Tamming en andere cliënten daar zo eerlijk over zijn in hun gedichten. Zij hebben daar goed over nagedacht en brengen dat helder naar buiten. Ten slotte zegt Lotte dat met ieder mens wel iets aan de hand is. Niemand is perfect. Maar niet iedereen geeft dat zo open en eerlijk toe. Na de ontwerpwedstrijd bij de Kunsthumaniora-opleiding in Antwerpen stond het kunstwerk van Lotte in de top drie. Haar werk is gekozen vanuit 48 schetsontwerpen. Als beloning zijn de drie winnende kunstwerken sinds april 2003 alle gerealiseerd en opgenomen in deze kunstroute. Leon Vermunt goot dit kunstwerk voor Lotte Joris in brons.

U loopt de Spreng in. Aan het eind van de gang staat meteen rechts om de hoek het volgende beeld in de kunstroute. Dit is het laatste beeld van de wandeling.

26. Handen (1996)

Het enige beeld van de route dat binnen staat is van de kunstenaar Ali Nazari. Hij is gevlucht uit Iran en woont nu in Bergen op Zoom. Het beeld werd gemaakt in opdracht van het voormalige ziekenhuis Vrederust als geschenk voor de personeelsvereniging die destijds 40 jaar bestond. Het beeld symboliseert handen die hulp/zorg bieden. Het gedicht is van een cliënt, H. van Tillo-de Jonge

U kunt als u wilt nog iets te drinken of te eten in de Spreng; de openingstijden staan op het bord bij de ingang. Ieder voorjaar en najaar organiseert GGZ WNB hier wisselende exposities in samenwerking met diverse kunstenaars. Wij hopen dat u hebt genoten van deze wandeling (of fietstocht) en nog eens komt kijken of het anderen laat weten.

Kunstcommissie GGZ WNB

N.B. Op de plattegrond ziet u bij het gebouw links onderaan sterretjes (*) staan. Dit betekent dat er naast de oprit van Moermontstede nog twee extra kunstwerken staan. Zij liggen een eindje uit de centrale looproute en maken daarom alleen indirect onderdeel van de kunstroute. Belangstellenden die zin hebben in een uitgebreidere wandeling kunnen er gaan kijken. Tegenover Moermontstede start een wandelroute over de wallen van Fort Pinsen.

***= Hommage aan Fort Moermont (1974, herplaatst in 2006)**

Dit tegeltableau van Hein Vree weerspiegelt het verleden van Fort Moermont in symbolen. Meer informatie treft u aan bij het kunstwerk.

****=Structuur kan (gaan) knellen (2010)**

Een kunstwerk van Fred Landsbergen. Deze kunstenaar heeft ons het kunstwerk geschonken. Je ziet een bolacacia in verenigde tegenstelling met de kubus die hem omgeeft en lijkt te behoeden. Door de combinatie van een groeiende, grillige boom, het als onverwoestbaar geachte stalen frame en de wisseling van seizoenen ontstaat bij dit kunstwerk een vormenspel. Het kunstwerk kan bij de beschouwer de vraag oproepen of de natuur zich laat dwingen door cultuur of structuur daarvan. In dit geval of de boom zich laat beperken in de groei van de stam en kroon door het staal dat hem omgeeft. Structuur is in veel gevallen nuttig en noodzakelijk.

In het geval van overregulering kan structuur echter gaan knellen. Het bijbehorende gedicht is geschreven door Liesbeth Keij. Zij was winnaar van een gedichtenprijsvraag bij dit kunstwerk.